

Prop. 148 L

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i rettsgebyrloven og lov om notarius publicus (gebyr for notarialforretninger og testamentoppbevaring)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 7. mai 2013,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

I denne proposisjonen fremmer Justis- og beredskapsdepartementet forslag om å gebyrlegge tjenestene notarialforretninger, inkludert vigsler, og oppbevaring av testament i domstolene. Disse tjenestene er i dag gratis. Forslaget omfatter lovbestemmelser i rettsgebyrloven og lov om notarius publicus. Departementet foreslår at Stortinget fastsetter gebyret for testamentoppbevaring til 0,8 ganger rettsgebyret (R), mens det for notarialforretninger foreslås en forskriftshjemmel med sikte på å fastsette gebyrer av nærmere angitt størrelse. Endringene foreslås innført med virkning fra 1. juli 2013.

De foreslåtte gebyrene vil medføre inntekter i samsvar med Stortingets budsjettforutsetninger, jf. Prop. 1 S (2012-2013) for Justis- og beredskapsdepartementet. Gebyrleggingen skulle vært innført med virkning fra 1. april 2013. Dette lot seg ikke gjennomføre, da en grundigere utredning måtte til før forslaget kunne sendes på høring.

Ved fastsettelsen av gebyrene er det tatt hensyn til Finansdepartementets retningslinjer for gebyr- og avgiftsfinansiering av statlige myndighetshandlinger, jf. rundskriv R-112/2006.

Det foreslås at gebyrinntektene tilfaller staten.

2 Bakgrunnen for lovforslagene og høringen

Etter lov om notarius publicus § 1 og forskrift om notarius publicus § 2 har dommere ved tingrettene og Oslo byfogdembete kompetanse som notarius publicus. I tillegg har Sysselmannen på Svalbard, norske utenriktjenestemenn og Politimesteren i Øst-Finnmark slik kompetanse. Begrenset notarialmyndighet er dessuten gitt lensmenn, namsfogdene og politistasjonssjefer med sivile rettspleieoppgaver, Direktøren for Registerenheten i Brønnøysund og registerføringen og administrasjonssjefen ved Skipsregistrene.

I henhold til gjeldende regelverk betaler ikke brukere av domstolene og notarius publicus gebyr for notarialforretninger og oppbevaring av testament i domstolene. Dette er tjenester som er klart definerte myndighetshandlinger og som har et visst servicepreg, og statens ressursbruk og kostnader ved å levere tjenestene er ikke ubetydelige. Det er derfor grunn til å vurdere hvorvidt tjenestene bør gebyrlegges slik at kostnadene staten har ved å tilby notarialforretninger og oppbevaring av testament i domstolene dekkes.

Departementet sendte 20. februar 2013 ut høringsbrev med forslag til lov- og forskriftsendring for å gebyrlegge tjenestene notarialforretning

ger, inkludert vigsler, og oppbevaring av testament i domstolene. Høringsbrevet ble sendt til:

Departementene
Høyesterett
Lagmannsrettene
Tingrettene
Oslo byfogdembete
Domstoladministrasjonen
Politidirektoratet
Sysselmannen på Svalbard
Den Norske Advokatforening
Den norske Dommerforening
Næringslivets Hovedorganisasjon
Norges Juristforbund
Norges Politilederslag
Politijuristene
Skipsregistrene
Brønnøysundregistrene
Statens Innkrevingssentral
Finansnærings Fellesorganisasjon

Høringsfristen var 3. april 2013. Følgende instanser hadde merknader:

Barne-, likestillings- og inkluderings-
departementet
Finansdepartementet med Skatteetaten
Asker og Bærum tingrett
Bergen tingrett
Follo tingrett
Halden tingrett
Kristiansand tingrett
Nedre Romerike tingrett
Sunnmøre tingrett
Sør-Trøndelag tingrett
Oslo byfogdembete
Domstoladministrasjonen
Politidirektoratet
Den Norske Advokatforening
Norges Politilederslag
Brønnøysundregistrene
Statens innkrevingssentral
Helgeland politidistrikt
Adopsjonsforum/InorAdopt/Verdens barn

3 Innføring av gebyr for notarialforretninger

3.1 Innledning

Norske myndigheters kompetanse til å utføre notarialforretninger er regulert i lov om notarius publicus med tilhørende forskrift. Det følger av § 2

at notarialforretninger er de oppgaver som er lagt til notarius publicus i lov eller forskrift. Oppgavene er utføring av vigsler og å gi notarialbekreftelser. En typisk notarialbekreftelse er en bekreftelse av signatur eller en «rett kopi», med tilhørende notarialattest. Notarialbekreftelser med notarialattest kreves gjerne av utenlandske myndigheter. Domstolene gjennomfører ca. 65 000 notarialbekreftelser og ca. 8 400 vigsler årlig. I tillegg utføres det et beskjedent antall notarialforretninger hos lensmenn, namsfogdene og politistasjonssjefer med sivile rettspleieoppgaver. Etter gjeldende rett er ikke notarialforretningene vigsel og notarialbekreftelser gebyrbelagt.

Notarialforretningen vigsel drøftes særskilt, jf. punkt 3.5.

3.2 Forslaget i høringsbrevet

Domstoladministrasjonen har foreslått et gebyr på 250 kroner for notarialbekreftelser. Gebyret skal dekke utgifter til lønn for saksbehandlere og dommerfullmektiger, lokaler og drift av nødvendige systemer.

Det føres ikke statistikk over antall notarialforretninger hos lensmenn, namsfogder og politistasjonssjefer med sivile rettspleieoppgaver. Politidirektoratet har vært i kontakt med et utvalg politidistrikt. Den generelle tilbakemeldingen er at en bruker lite ressurser på notarialforretninger. Direktoratet har gjort et nøkternt anslag som viser at hvert politidistrikt bruker i underkant av fem dagsverk per år til oppgaven. Departementet ser at det er vanskelig å tallfeste antallet notarialforretninger, og legger til grunn at det utføres et beskjedent antall forretninger hos lensmenn, namsfogdene og politistasjonssjefer med sivile rettspleieoppgaver. Gebyret skal dekke utgifter til lønn for saksbehandlere, lokaler og drift av nødvendige systemer.

I høringsbrevet foreslo departementet å gebyrlegge tjenestene notarialforretninger (notarialbekreftelser mv.) og at gebyr fastsettes i forskrift, med en foreslått sats på 0,3 R (258 kroner).

Betalingstidspunktet for gebyrene var ikke omtalt direkte i høringsbrevet.

3.3 Høringsinstansenes syn

Asker og Bærum tingrett, Bergen tingrett, Follo tingrett, Sør-Trøndelag tingrett, Kristiansand tingrett, Oslo byfogdembete, Politidirektoratet og Norges Politilederslag er de høringsinstanser som har uttalt seg direkte om gebyr på notarialforretninger, og alle er positive til innføringen av gebyr når

målsettingen er at gebyrene skal dekke de faktiske utgiftene. Flere har imidlertid uttrykt behov for presiseringer. Dette gjelder særlig gjennomføring av notarialbekreftelser, der det i dag ikke foreligger krav til arkivering. *Norges politilederslag* har fremsatt synspunkter om at det er «...viktig at notarialforretninger blir verifisert ved journalføring, noe som ikke gjøres i dag, og at ved å gebyrlegge tjenesten må en journalføre forretningen for å kunne inndrive gebyrene». De siste årene har antallet notarialbekreftelser økt betydelig, og er i mange tilfeller en tidkrevende oppgave. Videre bes det oftere om unødige notarialbekreftelser og/eller flere ekstra kopisett. Det imøteses derfor innføring av gebyr på dette, og det er viktig at det ilegges gebyr per kopisett slik at omfanget kan begrenses. *Bergen tingrett* foreslår at gebyret kan vurderes som «et ekspedisjonsgebyr» for henvendelsen og at det dermed påløper kun ett gebyr. *Follo tingrett* og *Norges Politilederslag* mener gebyrsatsen er urimelig, og sistnevnte foreslår en gebyrsats på 0,1 R (86 kroner).

Norges Politilederslag anfører at gebyrleggingen vil føre til vesentlig økning av ressursbruk, og *Politidirektoratet* fremhever at det fra sentralt hold må etableres system og rutiner for oppfølging og rapportering. Bruk av SIAN (politiets saksbehandlingssystem) vil gi notoritet og etablere en rutine for oppfølging og rapportering. Dersom eksisterende betalingssystemer benyttes, antas det at inntektene vil kunne dekke kostnadene knyttet til ordningen. Bruk av SIAN vil medføre at ansvar for inndrivelse og eventuell tvangsinnrivelse av gebyr legges til Statens innkrevingssentral, og den foreslåtte investeringsrammen på 1 mill. kroner antas å være dekkende. Domstoladministrasjonen har beregnet at engangsutgifter for domstolene vil beløpe seg til ca. 0,5 mill. kroner og de løpende kostnadene til ca. 4,3 mill. kroner årlig.

Flere av høringsinstansene, *Bergen tingrett*, *Sør-Trøndelag tingrett*, *Follo tingrett* og *Oslo byfogdembete* har uttrykt behov for presisering av hva som regnes som én notarialforretning. *Sør-Trøndelag tingrett* har påpekt at etter sportelloven, forløperen til rettsgebyrloven, tok en betalt per side som det ble bekreftet riktigheten av. *Oslo byfogdembete* «....mener at gebyrplikten bør knyttes til notarialattesten, jf. forskriften § 12, noe som også er vanlig i andre land. Det vil gi en klar og antakeligvis uttømmende presisering som i de aller fleste tilfeller er lett å praktisere.» Videre uttaler *Oslo byfogdembete*: «Vanligvis får ett dokument én notarialattest. Unntaksvis kan flere dokumenter få én notarialattest og ett dokument kan få flere notari-

alattester.» Det uttales også at dersom det bes om en ny attest fordi den første ikke ble godtatt, må det betales nytt gebyr, da notarius publicus utfører det rekvirenten ber om innenfor rammen av regelverket og ikke kan ta ansvar for bekreftelser som ikke blir godtatt.

Flere av høringsinstansene har uttalt seg om hvorvidt betaling av gebyret bør skje forskuddsvis eller etterskuddsvis. *Halden tingrett*, *Oslo byfogdembete* og *Domstoladministrasjonen* mener at betaling bør skje senest samtidig med at notarialforretningen utføres. Noen av høringsinstansene fremholder at det i vurderingen av inndrivelsesmåte må ses hen til at det mottas en del dokumenter per post fra skatteetaten (folkeregisteret) og fra privatpersoner.

Bergen tingrett viser til at det er praktisk å inndrive gebyrer etterskuddsvis da mye kommer per post, men ettersom dette skaper merarbeid bør det likevel kreves forskuddsbetaling med bruk av betalingssystemer knyttet direkte opp mot domstolenes felles regnskapssentral DFØ. *Domstoladministrasjonen* fremhever at etterskuddsvis fakturering vil medføre at innkrevingssutgiftene per transaksjon vil utgjøre hoveddelen av gebyrets størrelse. Imidlertid bør det gis rom for etterskuddsvis innkreving for virksomheter med kontoradresse i Norge som kjøper et stort antall notarialforretninger. Dette bør imidlertid ikke være en automatisk ordning for alle virksomheter som ikke er storforbrukere av denne tjenesten, da dette vil føre til store utgifter ved innkreving av lave gebyrer.

Oslo byfogdembete påpeker at det ved embetet er deponert nærmere 1 600 signaturer avgitt ved personlig fremmøte som ved senere notarialbekreftelser brukes i stedet for fremmøte. Dette gjelder særlig for «storkunder», eks. banker, adopsjonsfirmaer og lignende, som ofte sender dokumenter med bud. Forskuddsbetaling for denne brukergruppen vil medføre for mye administrasjon og tidsbruk dersom det skal sendes ut faktura og ventes på betaling før notarialbekreftelsen kan utføres.

I rettsgebyrloven § 3 sjette ledd er det hjemmel for avvisning ved manglende forskudd, men den gjelder «rettergangsskritt». *Oslo byfogdembete* foreslår at: «Det bør derfor gis en egen avvisningshjemmel for notarialforretninger og vigsler der det er forskuddsplikt. Dette er den mest effektive måte å inndrive gebyret.» Også *Bergen tingrett* foreslår en avvisningshjemmel, jf. for eksempel tvisteloven § 16-7 (1) a, jf. § 19-1 (2) a om avvisning av sivil sak fordi rettsgebyret ikke er betalt.

3.4 Departementets vurdering

Etter departementets vurdering er notarialbekrefteiser myndighetshandlinger med et klart servicepreg. Det er rimelig at publikum skal betale for statens kostnader ved dette. Samtlige høringsinstanser som har uttalt seg er enige i at det innføres gebyr for tjenesten. Videre vises det til at gebyrene kan bidra til å redusere antallet unødvendige bekreftelser. Det er dessuten vanlig å ta betalt for tjenesten i utlandet.

På denne bakgrunn fastholder departementet sitt forslag fra høringsbrevet, både når det gjelder innføring av gebyr og gebyrets størrelse.

Gebyrinntektene skal dekke de gjennomsnittlige kostnadene staten har ved å produsere de aktuelle tjenestene, og ikke overstige disse. Gebyrets størrelse er derfor beregnet ut fra arbeidet som antas å ligge i utførelsen av oppgaven, basert på ressursberegninger gjort av Domstoladministrasjonen og Politidirektoratet.

Departementet definerer én notarialforretning som utstedelsen av én notarialattest, jf. notarialforskriften § 12. Notarialattesten utstedes for eksempel for hver signatur og dokument som notarius publicus bekrefter riktigheten av. Dette betyr at hvert dokument som skal bekreftes får sin attest. Det foreligger snevre unntaksmuligheter fra hovedregelen om at ett dokument får én notarialattest. Dette gjelder blant annet for adopsjonssakene, hvor enkelte land godtar at et innholdsfor-tegnelsesdokument over dokumenter i en mappe notarialbekreftes med én notarialattest som dermed også gjelder for alle dokumentene i mappen. Ett dokument kan også få utstedt flere notarialattester når en i samme sak skal ha signaturbekreftelser fra flere personer som bor ulike steder i landet. Her vil hver enkelt henvende seg til sin nærmeste notar som vil utstede en attest for den enkelte.

Departementet understreker at det er forskjell på tjenesten notarialbekreftelse med notarialattest som nå gebyrlegges, og den type bekreftelser som ikke krever en slik attest, det som kun er en «rett kopi». Notarialbekreftelse med notarialattest er betinget av at den som skal være mottaker av dokumentet krever dette. Vanligvis er dette noe som bare kreves fra utlandet. «Rett kopi» bekreftelsene som vanligvis brukes i Norge er ikke notarialforretninger, og det vil da ikke utstedes en notarialattest. Å få en slik «rett kopi» bekreftelse skal fortsatt være gratis.

Som hovedregel kreves personlig fremmøte for notarialbekreftelser, noe som legger til rette for at gebyret betales forskuddsvis. Inndrivelses-

kostnadene vil ofte overstige de beskjedne gebyrene og etterskuddsinndrivelse vil skape merarbeid. Departementet finner derfor at gebyrene som hovedregel bør betales forskuddsvis.

Forskuddsfakturerings vil imidlertid ikke være egnet for «storkunder» av tjenesten som banker, adopsjonsfirmaer og lignende. Det samme gjelder for de som har deponert signaturer i domstolen ved personlig fremmøte for senere notarialforretninger. Disse virksomhetene sender ofte dokumenter med bud, og det vil gi mye ekstraarbeid om det skal innkreves gebyr forskuddsvis.

Departementet foreslår derfor at både «storkunder» og de som har deponert signaturer i domstolen gis mulighet til etterskuddsvis betaling. En forutsetning for etterskuddsbetaling må være at virksomheten har kontoradresse i Norge.

Departementet finner det hensiktsmessig å etablere en avvisningshjemmel slik at saken kan avvises i de tilfeller der det er forskuddsplikt og betaling ikke skjer senest samtidig med handlingen. Dette vurderes som den mest hensiktsmessige måten å inndrive gebyret på. Departementet går dermed bort fra det opprinnelige forslaget om etterskuddsbetaling som grunnlag for tvangsinn-drivelse da det nå gis bestemmelser om avvisning ved manglende betaling.

Departementet foreslår at de nærmere bestemmelsene vedrørende gebyrsats, inndrivelsesmåte og avvisning hjemles i forskriften.

3.5 Særlig om notarialforretningen vigsler

I høringsbrevet ble det foreslått at gebyrlegging av denne tjenesten skal dekke lønn til vigsler, særskilte omkostninger knyttet til seremonirommene i domstolene og kostnadene rundt saksbehandlingen, herunder registrering samt utstedelse av dokumenter. I tillegg ble det vist til at det vil kunne påløpe merutgifter i forbindelse med vigsler utenfor kontortid. Domstoladministrasjonen foreslo en gebyrsats på 1 500 kroner. I høringsbrevet foreslo departementet at gebyret for vigsler settes til 1,75 R (1 505 kroner). Betalingstidspunktet for gebyrene var ikke omtalt direkte i høringsbrevet.

De fleste høringsinstansene som har uttalt seg spesifikt om vigsler, er enige i innføringen av gebyr. *Asker og Bærum tingrett* og *Follo tingrett* mener gebyrsatsen er for høy tatt i betraktning det relativt begrensede arbeidet som utføres nå som prøvingen er overført til folkeregisteret. *Bergen tingrett* fremhever at det mest krevende arbeidsmessig ved vigsler er «lørdagsvigsler» der vigsler får overtidbetaling og at en sikkerhetsan-

satt må være på huset. *Sør-Trøndelag tingrett* etter-spør en klarlegging av om forslaget innebærer en plikt til å vie på lørdag da det argumenteres med merutgifter til dette. Dersom domstolen ønsker å tilby dette, bør det følges opp av et tilleggsgebyr for vigsler utenfor tinghuset/det faste seremonirommet, for eksempel 3 ganger rettsgebyret samt reiseutgifter. Det må likevel fortsatt være opp til den enkelte domstol om det skal tilbys vigsler utenfor de faste lokaler. *Oslo byfogdembete* mener det offentlige bør kunne tilby borgerlige vigsler også på lørdager, men de ønsker ikke at bestemmelsen inneholder lovnad om vigsler utenfor domstolens faste lokaler.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet mener det medfører en uheldig forskjellsbehandling å innføre gebyr for vigsler. Ekteskap er den samlivsform som er velregulert og blir ofte fremstilt som den foretrukne samlivsform. Det er en sivilrettslig handling av forvaltningsmessig karakter og bør således være kostnadsfri. *Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet* fremhever at gebyrlegging vil medføre en uheldig forskjellsbehandling i forhold til homofile, personer uten tros- og livssynstilknytning og gjengifte. Det anføres også at fattige kan vegre seg for å inngå ekteskap.

Flere av høringsinstansene har uttalt seg om hvorvidt betaling av gebyr for vigsler bør skje forskuddsvis eller etterskuddsvis. *Kristiansand tingrett* og *Bergen tingrett* foreslår forskuddsbetaling for vigsler, begrunnet med at etterskuddsinnkreving vil skape merarbeid.

Sør-Trøndelag tingrett, *Oslo byfogdembete* og *Domstoladministrasjonen* mener at det bør være etterskuddsbetaling for vigsler for par der minst en av partene bor i Norge, og forskuddsplikt der begge parter er bosatt i utlandet av hensyn til inndrivelsesmulighetene. *Oslo byfogdembete* begrunner sitt standpunkt; «Forskuddsvis betaling vil være mer arbeidskrevende ettersom det må kontrolleres at gebyret er betalt. Det vil også være en risiko for at enkelte seremonier ikke kan gjennomføres som planlagt....» *Domstoladministrasjonen* vektlegger at det allerede er gode løsninger for innkreving av eksisterende gebyrer og samme system kan brukes for vigsler.

Departementet fastholder forslaget i høringsbrevet, men med en differensiering av gebyret for vigsler i eller utenfor domstolens kontortid. Gebyret skal dekke kostnader ved vigselen. Dette

tilsier at det bør betales et høyere gebyr for vigsler utenom kontortid, herunder på lørdager. Det vil være høyere lønnskostnader til vigsler utenom kontortid og det vil ved enkelte domstoler påløpe ekstrapluts til åpen resepsjon eller vakthold.

Departementet foreslår derfor å sette gebyret for vigsler i kontortiden til 1 R (860 kroner), vigsler utenfor kontortid til 3 R (2 580 kroner), og at gebyrsatsenes størrelse hjemles i forskriften.

Departementet mener at en slik differensiering vil gjøre gebyret overkommelig, også for de med lavest inntekt.

Departementet vil presisere at det fortsatt er opp til den enkelte domstol om de ønsker å tilby vigsler utenfor kontortid og/eller vigsler utenfor domstolens lokaler.

Departementet deler ikke oppfatningen til *Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet* om at gebyrlegging av borgerlige vigsler vil medføre en uheldig forskjellsbehandling overfor personer som av forskjellige grunner ikke kan gifte seg i kirken. Borgerlige vigsler er åpne for alle, og en gebyrlegging retter seg ikke mot noen bestemt del av befolkningen, men mot samtlige personer som velger å vie seg borgerlig.

Departementet mener at forskuddsbetaling vil være den beste løsningen ved betaling av gebyr for vigsler, og at betalingsmåten hjemles i forskriften. Dette er samme løsning som er foreslått for notarialbekreftelser. Ved forskuddsbetaling unngår en ekstrakostnader forbundet med fakturering. Departementet mener at ved manglende betaling skal vigslene avvises, som for de øvrige notarialforretninger, jf. ovenfor. Samme avvisningshjemmel, jf. forskriften, vil da gjelde for alle notarialforretninger.

Departementet deler ikke *Oslo byfogdembetes* bekymring om at krav om forskuddsbetaling vil medføre en risiko for at seremonier ikke kan gjennomføres som planlagt, og mener dette kan løses ved gode informasjons- og betalingsrutiner. Parene har en plikt til å legitimere seg før vigselen gjennomføres. Det kan innføres rutiner for betaling i forkant av eller samtidig med at legitimasjonen kontrolleres, slik at kvittering vises samtidig med legitimeringen. Å inngå ekteskap er en viktig avgjørelse som i de fleste tilfeller er godt planlagt. Dersom alle domstolene får betalingsterminaler, kan ikke departementet se at det skulle være noe praktisk problem å kreve forskuddsbetaling eller betaling samtidig med at parene legitimerer seg.

4 Forslag om innføring av gebyr for oppbevaring av testament i domstolene

4.1 Innledning

Etter lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. (arvelova) § 68 kan testator levere testament til oppbevaring hos tingretten. Det leveres årlig inn om lag 12 300 testamenter til oppbevaring ved tingrettene og Oslo byfogdembete. Etter gjeldende rett er ikke oppbevaring av testament i domstolene gebyrbelagt.

4.2 Forslaget i høringsbrevet

Kostnadsberegninger foretatt av Domstoladministrasjonen tilsier et gebyrnivå på 750 kroner for slik oppbevaring. Domstoladministrasjonen viser til at det påløper utgifter til lønn for saksbehandlere, lokaler, arkiv- og oppbevaring samt IKT-systemer, og at gebyrnivået må sees i sammenheng med oppbevaringstiden for testamenter.

I høringsbrevet antok departementet at terskelen for å innlevere testament til oppbevaring i domstolen kan bli høyere med et gebyr på 750 kroner, og foreslo derfor at gebyret ble satt noe under selvkostnivå, til 0,6 R (516 kroner). I Prop. 1 S (2012-2013) ble det lagt opp til en gebyrsats på 500 kroner, men det vises der til at størrelsen vil bli vurdert i forbindelse med høring av saken. Betalingstidspunktet for gebyrene er ikke direkte berørt i høringsbrevet.

4.3 Høringsinstansenes syn

Sør-Trøndelag tingrett er positiv til innføring av gebyrer ettersom handlingen har et særlig servicepreg, og tiltrer departementets gebyrsatsforslag på 500 kroner for oppbevaring av testamenter. Også *Oslo byfogdembete* tilslutter seg departementets forslag da de antar betalingsevnen og betalingsvilligheten er relativt høy hos testatorer. *Den Norske Advokatforening* mener det er viktig at testamenter oppbevares i tingretten. Med det for øyet bør gebyrsatsen ikke fremstå som en stor kostnad for testator. *Domstoladministrasjonen* mener departementets forslag til gebyrsats for oppbevaring av testament er for lav til å dekke selvkost. Testamentene vil kunne oppbevares i mange år, mens utgiftene til dette foreslås kun dekket gjennom et engangsgebyr. Brukeren vil derfor oppfatte en høyere gebyrsats som akseptabel. *Norges Politilederslag* mener gebyret for oppbe-

varing av testamenter kan økes til 1 ganger rettsgebyret.

Asker og Bærum tingrett, *Bergen tingrett*, *Halden tingrett*, *Follo tingrett* og *Kristiansand tingrett*, er negative til forslaget og frykter at gebyrlegging vil heve terskelen for innlevering. *Kristiansand tingrett* viser til at oppbevaring av testamenter er praktisk for alle parter. Domstolen har en egeninteresse i at testamenter oppbevares ettersom mange tvister rundt arveoppgjør kunne vært unngått. At oppbevaring er kostnadsfritt, vil være en lav kostnad for å forebygge tvister. *Follo tingrett* fremhever at det kanskje skaper mer arbeid å innkreve gebyret enn det er arbeid med å registrere oppbevaringen.

Bergen tingrett og *Kristiansand tingrett* mener det er praktisk at gebyr inndrives etterskuddsvis da mange kommer per post. Det foreslås inndrivelse fra sentralt hold slik at domstolens arbeid rundt dette begrenses. *Domstoladministrasjonen* ønsker en hovedregel om etterskuddsbetaling, men at det gis muligheter til forskuddsbetaling for de som ønsker det.

Oslo byfogdembete uttaler at: «Den reelle forskjellen mellom forskuddsvis og etterskuddsvis betaling ved deponering av testamentet er om manglende betaling ved deponering av testamentet fører til retur av testamentet eller tvangsinnrivelse av gebyret.» *Oslo byfogdembete* mener det bør gis en unntaksregel i rettsgebyrforskriften om etterskuddsbetaling ved deponering av testament.

Sør-Trøndelag tingrett stiller spørsmål ved om det skal betales et nytt gebyr dersom testamentet endres eller skiftes ut. *Oslo byfogdembete* mener gebyrplikten bør knyttes til dokumentet, og at levering av tilleggstestament eller bytte av testament bør utløse nytt gebyr. *Domstoladministrasjonen* er av samme oppfatning.

4.4 Departementets vurdering

Flere av høringsinstansene er positive til forslaget om å innføre gebyr for oppbevaring av testament i domstolene, og mener at testator vil være villig til å betale et slikt gebyr. Enkelte har også foreslått å innføre en høyere gebyrsats. *Domstoladministrasjonen* foreslår at gebyret settes til selvkost og *Norges Politilederslag* foreslår at det settes til 1 ganger rettsgebyret.

I høringsbrevet var departementets forslag å innføre en gebyrsats på 0,6 R (516 kroner). Departementet har etter høringsrunden funnet å sette gebyret til 0,8 R (688 kroner). Inntektene vil med denne gebyrsatsen bli noe lavere enn de

beregnete kostnadene ved oppbevaring av testament.

Departementet har merket seg innvendingene fra flere av tingrettene om at innføring av gebyr vil kunne redusere antall testamenter som innleveres til oppbevaring i domstolene. Slik departementet ser det, vil testator ha en egeninteresse i at testamentet oppbevares i domstolen selv om tjenesten gebyrlegges. Det må antas at betalingsviljen blant testatorer vil være relativt høy. Det skal betales et engangsgebyr for en oppbevaring som kan strekke seg over mange år. Det er etter departementets syn ikke urimelig at en slik tjeneste gebyrlegges.

Departementet har merket seg at alle høringsinstansene som uttaler seg om dette, går inn for etterskuddsbetaling. Departementet er enig med høringsinstansene og finner at den beste løsningen vil være etterskuddsbetaling, og at kravet eventuelt tvangsinnføres, jf. rettsgebyrloven § 3. Med en slik løsning risikerer man ikke at testamenter avvises fra deponering grunnet manglende betaling. I tillegg er det mange testamenter som sendes inn til domstolen per post, slik at etterskuddsbetaling også er den mest praktiske løsningen. Betalingstidspunktet hjemles i forskriften, jf. rettsgebyrloven § 3.

Departementet presiserer at gebyrplikten knyttes opp til det enkelte dokument. Dette betyr at det ved deponering av tilleggstestament, endringer i eller bytte av testament påløper et nytt gebyr.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Med utgangspunkt i de foreliggende beregninger av antall saker og ressursbruk i domstolene, vil ovennevnte forslag til gebyrer kunne gi årlige inntekter til staten på om lag 37,3 mill. kroner, herunder 8,5 mill. kroner for oppbevaring av testament, 12 mill. kroner knyttet til vigsler og 16,8 mill. kroner for øvrige notarialforretninger.

Etter departementets beregninger er statens samlede utgifter knyttet til de aktuelle myndighetshandlingene i domstolene per i dag beregnet til om lag 42,4 mill. kroner, hvorav 9,2 mill. kroner gjelder oppbevaring av testament, 12,6 mill. kroner vigsler, 16,3 mill. kroner øvrige notarialforretninger. Det antas at innføringen av gebyrene vil innebære 4,3 mill. kroner i økte årlige administrasjonsutgifter i forbindelse med innkrevingen av gebyrene for myndighetshandlingene. Dette skyldes at innføring av gebyrer vil medføre merutgifter

i domstolene i form av løpende kostnader forbundet med regnskaps- og innkrevingstjenester og trolig en noe økt ressursbruk. I tillegg kommer engangsutgifter til betalingsterminaler og systemtilpasninger i domstolene som er beregnet til 0,5 mill. kroner.

Det utføres et lite antall notarialforretninger hos lensmenn, namsfogdene og politistasjonssjefer med sivile rettspleieoppgaver. Departementet antar at inntektene som følge av nye gebyrer vil være beskjedne.

Politiets utgifter er lave under forutsetning av at eksisterende økonomisystemer for bokføring og rapportering kan benyttes, og gebyret betales ved levering av tjenesten med de betalingssystemer som benyttes i dag. Departementet mener imidlertid at det bør tas høyde for enkelte engangsutgifter til betalingssystemer og systemtilpasninger, skjønnsmessig beregnet til 1 mill. kroner. Løpende kostnader og eventuell økt ressursbruk antas å kunne dekkes innenfor eksisterende rammer.

Forslaget til lovendring er for øvrig omtalt i Prop. 1 S (2012-2013) for Justis- og beredskapsdepartementet under postomtalen til kap. 3410 Rettsgebyr, post 01 Rettsgebyr på side 59. Det ble oppgitt foreløpige gebyrsatser for de enkelte tjenester, men presisert at størrelsen på gebyrsatsene ville bli vurdert nærmere i forbindelse med høringen. Forslagene til gebyrsatser er satt noe høyere enn de foreløpige satsene i Prop. 1 S (2012-2013). Det er for øvrig også bevilget midler til dekning av engangsutgifter og økte driftsutgifter i domstolene under kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene, post 01 Driftsutgifter, se nærmere omtale i Prop. 1 S (2012-2013) side 59.

6 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til rettsgebyrloven ny § 27 c

Departementet foreslår at hjemmelen for innføring av gebyr for domstolenes oppbevaring av testamenter tas inn som en ny bestemmelse § 27 c i rettsgebyrloven. Bestemmelsen innebærer at det betales et gebyr på 0,8 R. Gebyret skal dekke det offentlige kostnader ved oppbevaringen av testament som er en service som ytes overfor publikum. Dette er et engangsgebyr som dekker arbeidet med registreringen ved deponeringen, utstedelse av kvittering på deponeringen samt oppbevaring av testamentet til skiftebehandlingen.

Gebyrplikten skal knyttes opp til det enkelte dokument. Ved deponering av tilleggstestament, endringer eller bytte av testament påløper nytt gebyr.

Departementet foreslår at gebyret innkreves etterskuddsvis. Kravet vil således være grunnlag for tvangsinn drivelse.

Om bakgrunnen, se punkt 4.2.

Til lov om notarius publicus § 2 nytt fjerde ledd

Departementet foreslår at forskriftshjemmelen for innføringen av gebyr for notarialforretninger tas inn i § 2 nytt fjerde ledd i lov om notarius publicus. De konkrete gebyrsatsene foreslås fastsatt i forskriften om notarius publicus. Bestemmelsen innebærer at det betales 0,3 R for notarialbekreftelser, 1 R for vigsler i kontortiden og 3 R for vigsler utenom kontortid.

Når det gjelder hva som defineres som én notarialforretning vises det til beskrivelsen foran, se punkt 3.4.

Det foreslås at gebyret betales for hver notariattest som utstedes. Dette for å hindre at det bes om flere notarialbekreftelser enn nødvendig, samt for å unngå unødvendige kopisett.

For de tilfeller der det ikke er krav om notarius publicus stempel eller hvis et dokument ikke oppfyller kravene etter loven her for notarialbekreftelse, kan dokumentet i stedet påsettes et «rett kopi» stempel. Denne tjenesten er ikke gebyrbelagt.

Gebyret skal som hovedregel betales forskuddsvis. De fleste notarialforretninger vil gi lave gebyrer slik at kostnadene ved innkrevingen kan overstige gebyrets størrelse. For «storkunder» av notarialbekreftelser, som banker, adopsjonsbyråer og lignende som har deponert

signaturer for fremtidige notarialforretninger, foreslås det å gi hjemmel i forskrift til etterskuddsbetaling. Innkrevingskostnadene vil som regel ikke overstige gebyrbeløpet for denne gruppen. Dette sikrer også at forsendelse fra «storkundene» ved bud ikke avvises på grunn av manglende betaling. Det blir opp til domstolen selv å beslutte hvem som skal regnes som «storkunder», men departementet anbefales at ordningen forbeholdes en begrenset gruppe. Manglende etterskuddsbetaling er grunnlag for tvangsinn drivelse. Departementet foreslår at tidspunktene for innkreving av gebyr fastsettes i forskriften.

Ikrafttredelsestidspunktet for innføring av gebyrene er 1. juli 2013. Vigsler er gjerne bestilt lang tid i forveien og det gis derfor overgangsregler for disse. Skjæringstidspunktet for når gebyrplikten inntreffer for vigsler, settes til bestillingstidspunktet. Vigsler bestilt før 1. juli 2013 er gebyrfrie, mens vigsler bestilt etter dette tidspunktet skal gebyrlegges.

Om bakgrunnen, se punkt 3.2 og punkt 3.5.

Til ikrafttredelsesbestemmelsene

Det foreslås at endringene i lov om notarius publicus og rettsgebyrloven trer i kraft 1. juli 2013.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i rettsgebyrloven og lov om notarius publicus (gebyr for notarialforretninger og testamentoppbevaring).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i rettsgebyrloven og lov om notarius publicus (gebyr for notarialforretninger og testamentoppbevaring) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i rettsgebyrloven og lov om notarius publicus (gebyr for notarialforretninger og testamentoppbevaring)

I

I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr skal i kapittel 9 ny § 27 c lyde:

For oppbevaring av testament hos domstol i medhold av arveloven § 68 betales 0,8 ganger rettsgebyret.

II

I lov 26. april 2002 nr. 12 om notarius publicus skal § 2 nytt fjerde ledd lyde:

Kongen kan i forskrift gi regler om gebyr for forretninger etter lova her. Gebyret tilkjem staten. Gebyra er tvangsgrunnlag for utlegg.

III

Loven trer i kraft 1. juli 2013.
